

INSTRUMENTEN OM ONLINE LEREN OP SCHOOL TE OBSERVEREN EN EVALUEREN

september 2020

**VOORTGEZET
LEREN**

Een campagne van
VO-raad met Schoolinfo

Leerlingen motiveren
met toekomstgericht
onderwijs

Gemaakt door een werkgroep van tien leraren, schoolleiders en kwaliteit zorgmedewerkers uit het voortgezet onderwijs, onder begeleiding van Juliette Vermaas.

Inleiding

In het draaiboek Collegiale Visitatie van de VO-raad staan alle instrumenten waarmee je een collegiale visitatie kan voorbereiden. In het programma Voortgezet Leren is dit draaiboek uitgebreid met instrumenten om online leren te observeren en evalueren. Heeft jouw school een ontwikkelingsvraag over online leren? Bekijk hoe deze instrumenten jou verder helpen:

- Een kijkwijzer om online contactmomenten te observeren: de kijkwijzer kan je zelfstandig gebruiken, of de visitatievoorzitter kan enkele vragen uit deze kijkwijzer toevoegen aan de standaard kijkwijzer.
- Een observatie-instrument voor coachingsmomenten: dit instrument kan je inzetten bij het observeren van online contactmomenten met kleine groepen die specifiek gericht zijn op het coachen van leerlingen.
- Gespreksleidraden voor leraren en leerlingen: in de gespreksleidraden staan specifieke vragen rond de organisatie en invulling van het online leren. Afhankelijk van de ontwikkelingsvraag van de school kan je deze gespreksleidraden zelfstandig gebruiken. Of ze dienen als voorbeeldvragen waar de visitatievoorzitter een keuze uit maakt om vervolgens aan de standaard gespreksleidraden toe te voegen.
- Een checklist voor ouders: als een school de mening van ouders rond het online leren als onderdeel van de visitatie wil meenemen, dan kan de checklist helpen bij het op maat maken van een gespreksleidraad, online enquête of vragenlijst via de mail.

De instrumenten zijn zeer uitgebreid en bieden de mogelijkheid om een selectie te maken van vragen die goed aansluiten bij de situatie van een visitatie. Het blijft dus altijd maatwerk!

Vragen?

Heb je vragen over deze observatie- en evaluatie-instrumenten? Neem dan gerust contact op via info@voortgezetleren.nl of 030 – 232 4880.

Inhoud

Uitbreidingsmogelijkheden voor de kijkwijzer bij een online les	3
Observatielijst (online) contactmomenten met een kleine groep	5
Voorbeeldvragen gespreksleidraad leraren rond online leren	7
Voorbeeldvragen gespreksleidraad leerlingen rond online leren	9
Voorbeeldvragen gespreksleidraad ouders rond online leren	11

Uitbreidingsmogelijkheden voor de kijkwijzer bij een online les

Vak:

Klas:

		GEZIEN?			OPMERKINGEN
		ja	nee	nvt	
Start van de les	De leraar is goed zichtbaar/verstaanbaar.				
	De leraar heeft persoonlijke aandacht voor alle leerlingen (zowel fysiek als online aanwezig).				
	Er is een duidelijk startmoment: de leraar heeft alle aandacht voor hij/zij begint.				
	De leraar maakt gebruik van de regels en afspraken ten aanzien van het gebruik van online middelen (camera, geluid, telefoon).				
Structuur van de les	De leraar maakt duidelijk wat de leerlingen gaan leren deze les.				
	De leraar hanteert een lesplanning: wat gaan we deze les doen.				
	De les is voorbereid: de leraar maakt gebruik van de online mogelijkheden en/of de informatie over leerlingen.				
	Er is een doelgerichte lesopbouw met afwisseling tussen instructie, verwerking en zelfstandig werken en/of samen werken.				
Instructie en differentiatie	De leraar activeert de voorkennis van de leerlingen.				
	De leraar geeft een duidelijke en korte instructie.				
	De leraar checkt of alle leerlingen de instructie begrijpen.				
	Bij het werken aan opdrachten (bijv. in break-out rooms of offline) geeft de leraar aan wat de leerlingen moeten doen en wanneer ze weer terug moeten zijn in de virtuele klas.				

vervolg op volgende pagina

		GEZIEN?			OPMERKINGEN
		ja	nee	nvt	
Activering en differentiatie	De leraar werkt interactief; er is ruimte voor alle leerlingen om te reageren, vragen te stellen en actief te participeren.				
	Leerlingen zijn actief (samen) aan het werken/leren door de inzet van (verschillende) online werkvormen.				
	De leraar stemt opdrachten en/of ondersteuning af op de verschillende behoeften van de leerlingen.				
	Leerlingen kunnen effectief (op eigen niveau/eigen tempo/eigen volgorde) online en/of offline doorwerken.				
Feedback en evaluatie	De leraar maakt gebruik van online- en offlinemogelijkheden om het leerproces van de leerlingen te volgen.				
	Leerlingen krijgen in de les of daarbuiten persoonlijke feedback/feedforward.				
	De leraar rondt de les zinvol af met een korte evaluatie van de leerdoelen.				
	De leraar controleert of de leerlingen weten wat er van hen verwacht wordt (huiswerk, deadlines, volgende les).				
Leerklimaat	Het leerklimaat is veilig en positief.				
	Er gaat weinig tijd verloren aan organisatorische/technische aspecten.				
	De leraar corrigeert leerlingen consequent bij het niet naleven van de afspraken en regels.				
	Leerlingen nemen actief deel aan de les.				
Opmerkingen/ aanvullingen:					

Observatielijst (online) contactmomenten met een kleine groep

Doel van het contactmoment:

Doelgroep:

Omvang groep:

		GEZIEN?		OPMERKINGEN
		ja	nee	
Pedagogische aanpak	De coach maakt contact met de leerling.			
	De coach heeft persoonlijke en positieve aandacht voor alle leerlingen; de leerlingen worden gezien en gewaardeerd.			
	De sfeer is veilig en ontspannen; er is sprake van onderling/wederzijds respect en vertrouwen.			
Instructie en eigenaarschap	De coach bespreekt met de leerlingen de wederzijdse verwachtingen van het contactmoment.			
	De coach vraagt naar/bespreekt de leerdoelen van de leerlingen.			
	De coach vraagt naar/geeft praktische voorbeelden die aansluiten bij de belevingswereld/ontwikkeling van de leerlingen.			
	De coach vraagt naar wat goed/minder goed is gegaan en speelt daarop in zodat de leerling zich verder kan ontwikkelen.			
	De coach geeft leerlingen de ruimte voor eigen keuzes en inbreng met betrekking tot hun leer-/werkproces.			
	De coach biedt ondersteuning bij het plannen van het werk			

Nb: waar coach staat, kan ook leraar of mentor gelezen worden.

Vervolg op volgende pagina

		GEZIEN?		OPMERKINGEN
		ja	nee	
Feedback/ feedforward	De coach kijkt samen met de individuele leerling of hij/zij het voorgenomen doel behaald heeft en hoe.			
	De coach stelt gerichte open vragen en vraagt door om leerlingen te laten reflecteren op hun aanpak en gedrag.			
	De coach betreft de leerlingen actief door vragen te stellen en ruimte te maken voor oplossingen vanuit de leerlingen.			
	De coach geeft samen met de leerlingen een samenvatting van de opbrengsten van het contactmoment.			
	De coach kijkt vooruit naar het volgende contactmoment en wat er dan en/of in de tussentijd van de leerlingen wordt verwacht.			
Opmerkingen				

Voorbeeldvragen gespreksleidraad leraren rond online leren

Over de organisatie van de online lessen

1. Wat vind jij van het online leren, wat is de meerwaarde? Wat zijn de belangrijkste verschillen met de gewone lessen: is het prettiger of niet, makkelijker of juist moeilijker? Leren de leerlingen volgens jou meer/beter of juist minder?
2. Hoe hebben jullie het online leren vormgegeven? Wat is wezenlijk anders geworden in vergelijking met vroeger? Hoe is dit tot stand gekomen en in hoeverre ben jij daarbij betrokken geweest? In hoeverre haakt dit aan bij jullie visie op onderwijs/leren? En wat vind jij er zelf van? Sta jij achter het concept van online leren?
3. Zijn er schoolbrede afspraken of een kader voor de organisatie/invulling van het online leren bij jullie op school? (Bijvoorbeeld over het systeem voor huiswerk, over cameragebruik/geluid en telefoongebruik tijdens de les). Als er afspraken zijn: houden collega's en leerlingen zich aan deze afspraken? Wat gebeurt er als leraren of leerlingen zich niet aan de afspraken houden? Als er geen afspraken zijn: welke afspraken zouden volgens jou nodig zijn?
4. Was het moeilijk/makkelijk om de online lessen voor te bereiden en te geven? Hoe heb je jezelf Zoom of Teams of andere programma's eigen gemaakt? En zijn de randvoorwaarden voor online onderwijs op orde (devices, internetverbinding, leeromgeving, online methodes, ICT-afdeling, basisvaardigheden bij leraren)?
5. Hoe is de communicatie over het online leren? Hoe houd je jezelf op de hoogte van alle ontwikkelingen? Weet je wat er van jou wordt verwacht bij het realiseren van online leren? Is er afstemming tussen leraren over de werkwijze, de invulling van online lessen, de hoeveelheid huiswerk/projecten?
6. Hoe verloopt het contact met leerlingen buiten de lessen? Kunnen leerlingen via de mail vragen stellen of op een andere manier extra ondersteuning krijgen? Wat is de rol van de mentor hierin? En (hoe) worden de ouders betrokken bij het online leren?
7. Hoe combineer jij thuis je werk met privé? Heb je een aparte werkplek en kan je je daar goed concentreren op het werk? Zijn voor jou alle randvoorwaarden thuis aanwezig?

Over de invulling van het online leren

8. In welke vormen heb jij het online leren ingevuld? Denk aan vooraf opgenomen video's van de docent, een vragenuurtje op chat, een vragenuurtje via live-verbinding, live-les zoals een gewone les, zelfstandig werken, instructiemoment, weektaken, feedback/coaching. Welke van deze vormen vond jij vooral prettig of zinvol en waarom?
9. Hoe bereid jij een online les voor? Met welke methodes/leeromgeving werk je? Werk je met de hele klas of met kleine groepen? Doe je alles in de les of juist (ook) buiten de les? Heb je ruimte om daar eigen keuzes in te maken en zo ja, op basis waarvan maak je deze keuzes?
10. Hoe start een online contactmoment met leerlingen? Hoe maak je contact met de leerlingen? Is er voldoende mogelijkheid voor persoonlijke aandacht? Waarom wel/niet? Hoe zorg je ervoor dat leerlingen op ook online gemotiveerd zijn/blijven?
11. Hoe zorg je voor veiligheid in de les zodat leerlingen mee doen en vragen durven stellen? Wat spreek jij af over cameragebruik/geluid en telefoongebruik tijdens de les? Hoe zorg je dat je duidelijk en zichtbaar aanwezig bent? Welke regels hanteer je en hoe ga je op met ongewenst gedrag?
12. Is er in een online contactmoment voldoende tijd/aandacht voor het doel van de les (wat ga je leren), de opzet van de les (wat ga je doen), een duidelijke instructie, verlengde instructie, differentiatie, toelichting op de opdrachten die je moet maken (hoeveel tijd, hoe inleveren)? Kan je wat voorbeelden geven van wat wel en niet kan?
13. Hoe krijg je de leerlingen actief betrokken en gemotiveerd bij een online les? Hoe krijg je interactie tussen leerlingen? Welke online werkvormen of samenwerkingsopdrachten gebruik je en lukt dat via de online les?

Over het leerproces van de leerlingen

14. Hoe monitor en evalueer je de ontwikkeling en voortgang van de leerlingen? Hoe houd je zicht op hun leerproces? En hoe geef je jouw leerlingen daar feedback op: in de online les, via de mail, telefonisch of op andere manieren?
15. Wat is er mogelijk/wenselijk als het gaat om formatief en summatief toetsen in een online leeromgeving? En hoe geef je leerlingen feedback op die toetsen?
16. Hoe vaak heb je als mentor/coach contact gehad met de leerlingen en op welke wijze? Was dat voldoende? Was het voor leerlingen duidelijk bij wie en hoe ze vragen kunnen stellen en feedback kunnen krijgen als ze vastlopen of ondersteuning willen?

Over het leren van en met elkaar

17. Welke afspraken maken jullie in de vakgroep en het team over online (vak)didactiek? Wordt dit ook beschreven in het teamplan/vakgroepplan?
18. Evalueren jullie het online leren tussentijds met elkaar en zo ja, hoe doe je dat dan? Delen jullie tips, werkvormen, praktijkervaringen? Wordt er (literatuur of praktijk) onderzoek gedaan naar goede voorbeelden?
19. Waarmee zou je nog geholpen willen worden bij het verzorgen van het online leren? Waar liggen jullie ondersteuningsbehoeften? Denk aan online vaardigheden, coachingsvaardigheden of andere behoeften.
20. Wat voor cijfer geef je de online lessen en wat voor tips heb je voor jezelf, collega's, de schoolleiding en leerlingen om dit cijfer een punt te verhogen?

Voorbeeldvragen gespreksleidraad leerlingen rond online leren

Over de organisatie van het online leren

1. Wat vind jij van het online leren? Wat zijn de belangrijkste verschillen met de gewone lessen: is het fijner of niet, makkelijker of juist moeilijker? Leer je meer/beter of juist minder?
2. Zijn er duidelijke schoolafspraken over het online leren bij jou op school (bijvoorbeeld over het systeem voor huiswerk, over cameragebruik/geluid en telefoongebruik tijdens de les)? Als er afspraken zijn: houden leraren en leerlingen zich aan deze afspraken? Wat gebeurt er als je je niet houdt aan de afspraken? Als er geen afspraken zijn: welke afspraken zou jij fijn vinden?
3. Hoe werk je thuis aan het online leren? Heb je een aparte studieplek? Kan je je thuis goed concentreren/motiveren? Lukt het om zelfstandig te werken en goed te plannen en waarom wel/niet? Krijg je hulp van je ouders of broer/zus?
4. Hoe is de organisatie van de online lessen? Is er een duidelijk en tijdig rooster of is dit verschillend per docent? Is er afstemming tussen leraren? Is het duidelijk wat je per les voor elk vak kunt doen? Hoe geven de meeste leraren jou je (t)huiswerk of leertaken op? (per week, per les, via SOM/Magister of email; allemaal verschillend?).
5. Hoe is de communicatie/voorlichting vanuit de school over het online leren? Is de communicatie voldoende, duidelijk en op tijd? Weet je wat er van jou wordt verwacht als het gaat om praktische dingen, zoals het rooster, opdrachten inleveren, etc.? En is dat bij alle leraren hetzelfde?
6. Heb je voldoende contact met de leraren? Reageren ze snel op jouw vragen? En met de mentor? Hebben leraren/de mentor voldoende zicht op hoe het met jou gaat (zowel persoonlijk als met de leerstof)? Zo ja, wat doen ze met die informatie? Zo nee, hoe zouden ze dat beter/anders kunnen doen?

Over de invulling van het online leren

7. In welke vormen heb je tot nu toe online leren gehad? Denk aan vooraf opgenomen video's van de docent, een vragenuurtje op chat, een vragenuurtje via live-verbinding, live-les zoals een gewone les, zelfstandig werken, instructiemoment, weektaken, feedback/coaching. Welke van deze vormen vind jij vooral prettig of zinvol en waarom?
8. Wanneer vind jij een online les/contactmoment prettig? Kies het vak of de leraar waarbij het online leren het beste wordt uitgevoerd: Waarom is de aanpak bij dit vak of van deze leraar volgens jou het beste?
9. Hoe start de online les? Hoe maakt de leraar contact en heeft de leraar voldoende tijd voor persoonlijke aandacht? Voel je je voldoende gezien/gehoord? Hoe veilig is het in de les om mee te doen? Durf je vragen te stellen als je het niet snapt? Waarom wel/niet?
10. Is er in de online les aandacht voor het doel van de les (wat ga je leren), de opzet van de les (wat ga je doen), een duidelijke instructie, toelichting op de opdrachten die je moet maken (hoeveel tijd, hoe inleveren)? Checkt de leraar of je de instructie en de opdracht hebt begrepen en of je aan de slag kan?
11. Wat doe jij tijdens de online lessen? Luister je, doe je actief mee, heb je je camera aan, doe je andere dingen? Word je betrokken bij de les en hoe doet de leraar dat? Is er veel/weinig interactie tussen de leraar en de leerlingen? Is er afwisseling in opdrachten/werkvormen/tempo/samen werken? Welke werkvormen gebruikt de leraar en wat werkt wel/niet?
12. Weten leraren wat jij lastig of juist makkelijk vindt? Houden ze daar ook in de online les rekening mee en zo ja, hoe dan? Zijn er verschillende opdrachten voor leerlingen of krijgen sommige leerlingen meer uitleg?
13. Krijg jij tijdens de online les ook feedback van de docent? Hoe doen leraren dat? Bespreekt de leraar de les met jullie na en zo ja, hoe doet hij dat? Kijkt de leraar ook wat jij die les hebt geleerd en wat je nog nodig hebt? Hoe krijg je toetsen en wat voor soort toetsen krijg je dan? En hoe weet je wat je goed of fout hebt gedaan?

Tot slot

14. Wat voor cijfer geef je de online lessen? Heb je tips voor de leraren/schoolleiding om dit cijfer een punt te verhogen?
15. Heb je behoefte aan extra ondersteuning van de school om nog meer te leren van/tijdens online lessen? Denk aan hulp bij zelfstandig werken, plannen of het gebruik van online programma's.

Voorbeeldvragen gespreksleidraad ouders rond online leren

Over de organisatie van het online leren

1. Is de organisatie van het onderwijs op de school van uw kind wezenlijk anders geworden door de invoering van online leren? Zo ja, weet u waarom de school deze keuzes heeft gemaakt? Past het bij de verwachtingen die u van de school heeft?
2. Hoe is de communicatie vanuit de school over het online leren? Wordt u duidelijk en tijdig op de hoogte gehouden en zo ja, op welke manier?
3. Weet u of er duidelijke schoolafspraken over de online lessen zijn (bijvoorbeeld over cameragebruik/geluid en telefoongebruik tijdens de les)? Als er afspraken zijn: hoe ervaart u dat?

Over de invulling van het online leren

4. Hoeveel zicht heeft u op het online leren van uw kind? Hoe werkt uw kind thuis aan schoolwerk? Heeft uw kind een aparte werkplek? Kan uw kind zich thuis goed concentreren/motiveren en lukt het om zelfstandig te werken en goed te plannen?
5. Hoe ervaart uw kind het online leren? Wordt uw kind voldoende gezien, gehoord en ondersteund? En hoe wordt uw kind betrokken bij de lessen? Doet hij/zij actief mee, staat de camera aan of doet hij/zij andere dingen?
6. Hoe volgt de school of uw kind voldoende leert tijdens de online contactmomenten? Krijgt uw kind feedback? Wordt uw kind ondersteund bij het zelfstandig werken en plannen?
7. Hoe verloopt uw contact met de leraren en de mentor? Zijn de afspraken daarover duidelijk voor u?

Over het leren van en met elkaar

8. Wat vindt u van het online leren? Welke voordelen en welke nadelen heeft het voor uw kind (qua organisatie, leeropbrengsten, contact, motivatie, etc.)? Ziet u kwaliteiten bij uw kind naar boven komen die hiervoor niet of minder zichtbaar waren of die juist nu onvoldoende tot hun recht komen?
9. Heeft uw kind behoefte aan extra ondersteuning van de school om nog meer te leren van/tijdens online contactmomenten? Denk aan hulp bij zelfstandig werken, plannen of het gebruik van online programma's.
10. Heeft u zelf behoefte aan ondersteuning in het omgaan met de begeleiding van uw kind thuis (bijvoorbeeld ervaringen delen, informatie krijgen over wat werkt en wat niet, praktische tips...)?
11. Wat voor cijfer geef je de school als het gaat om de invulling van het online leren en welke tips heb je voor leraren, schoolleiding, leerlingen of andere ouders om dit cijfer een punt te verhogen?

Meer weten?

Het programma Voortgezet Leren kan jou verder helpen met de ontwikkelingen in jouw school.
Kijk voor het actuele aanbod en instrumenten op de website: **www.voortgezetleren.nl**